

ÇİN FELSEFESİNDE FENG-SHUI VE PEYZAJDA UYGULANMASI *

FENG SHUI IN CHINE PHILOSOPHY AND ITS APPLICATION

Yrd.Doç.Dr. Mahire ÖZÇALIK

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü,
Kahramanmaraş/Türkiye

ÖZ

Feng-shui insan ve doğa arasındaki dengeyi ve uyumu hedefleyen bir tasarım olup, tasarım meslek disiplinlerini ilgilendiren geniş kapsamlı bir olgudur. Çağımızda Feng-shui sadece geleneksel kültür değil, ayrıca bir bilim dalıdır. Son yıllarda, yabancı bilim adamları feng-shui ile ilgili araştırmalar yapmıştır. Feng-shui Çin geleneksel doğa ve çevre kavramının, mimari kültürünün ve bahçe sanatının oluşumunda önemli etken olmuştur, Çin tarihi geleneksel bahçe planlama ve tasarım ilkeleri de feng-shui felsefesinden esinlenmiştir. Buna dayanarak çalışmada, feng-shui felsefesi tanıtılacaktır, esas olarak feng-shui felsefesinin peyzaj tasarımındaki kullanımını analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çin, Feng-shui, Peyzaj

ABSTRACT

Feng-Shui is a design aiming to balance between human and nature and has got a wide scope related different professional disciplines. In this age, Feng-Shui is a traditional culture as well as a science branch. In recent years, foreign scientists have researched about Feng-Shui. FengShui made an extensive effect during the formation of the traditional nature and environmental term, architecture culture and garden art. Historical traditional Chine garden planning and designing principals were inspired from Feng-Shui philosophy. In this article, according to performed study, Information about Feng Shui philosophy will be given and basically using the Feng-Shui phylosopy in landscape design will be analyzed.

Key Words: Chine, Feng-Shui, Landscape

1. GİRİŞ

Feng Shui, kökeni yaklaşık binlerce yıl önceye dayanan çok eski bir Çin felsefesi olup, Astronomi, Astroloji, Jeoloji, Fizik, Matematik ve en önemlisi Çin Felsefesi, Sembolizm ve Psikoloji gibi disiplinlerin birleşmesinden oluşan, fazlasıyla gözleme ve deneye dayalı bir sistemdir. Doğanın güçlerini ve enerjisini yönlendirme sanatıdır. Feng-shui'ün temel unsurları *chi*'dir. *Chi* her şeye hayat verendir. İnsanla çevreyi bir birine bağlayan güçtür. Rossbach (2001)'e göre; Feng Shui'nin amacı, bedenlerimizin içindeki Chi akışını artırmak için çevresel Chi'yi denetim altına almak ve artırmaktır; Feng Shui böylelikle yaşamımızı ve kaderimizi daha iyiye götürür.

Bir tasarım metodu olarak Feng Shui, "tasarımla ilgili düşünüşe alternatif bir yol sunar. Yaklaşımı, geniş, derin, ve yaşanılan çevreyle daha iç-içedir. Feng Shui'nin temel amaçlarından birisi, insan konforunun, huzurunun sağlanmasıdır (Yu, 1994).

* Bu çalışma 12-14 Mayıs Tarihler arasında İKSAD ev sahipliğinde Gaziantep'te düzenlenen AL-FARABI Kongresinde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

Feng Shui disiplinler arası bir yapıya sahiptir. Felsefe, Sosyoloji, Coğrafya, Fizik, Tarih, Tıp vb gibi birçok disiplinle bütünlük kazanır. Sistematik analiz bütün ilkelerin temelindedir. Bütün çevresel faktörler birbirleriyle ilişkilidir. Feng Shui uygulamasındaki amaç bütün faktörleri dengelemektir. Feng Shui sadece bir sanat değil, Çin doğa ilminin de önemli bir parçasıdır. Her şeyin temelinde diğerleriyle olan ilişkisi vardır. Hiçbir varlık, şey, olgu tek başına var olamaz. Onu var eden diğerleriyle kurduğu ilişkiler bütünüdür. Materyalist bir bakış açısına göre, insan bilgisinin tarihinde, evrenin gelişme yasalarıyla ilgili olarak, daima Metafizik görüş ve Diyalektik görüşten ibaret iki görüş bulunmuştur (Zedung, 1966). Bu iki görüş birbirine tamamen karşıt, iki dünya görüşüdür.

Bu bağlamda, Feng Shui'ün doğru uygulanması için aslında pek çok bilim dalını birleştirir. Feng Shui uygulamasında arazi formu, arazinin topoğrafik özelliği, yaşam koşullarına uygunluğu, rüzgar yönü ve hızı, su elemanları, toprak özellikleri ve bitki örtüsü gibi faktörler önem taşır. Feng-shui bütün tasarım meslek disiplinlerini ilgilendirmekte olup, chi enerjisini yani evrensel yaşam enerjisini temel almaktadır. Çalışmada, feng-shui'ün peyzaj tasarımında kullanımı ve temel ilkelerine yer verilmiştir.

2. ÇİN FELSEFESİNDE FENG-SHUI

Feng Shui (rüzgar ve su), Çin'de yaklaşık 3500 yıl önce ortaya çıkmış ve daha sonra Japonya, Malezya, Singapur, Filipinler, Vietnam, Laos, Tayland ve Kore'ye yayılmış, bir Uzakdoğu felsefesidir. Zaman içerisinde ve kullanım alanlarına göre tanımı değişebilen Feng Shui kısaca, Çin felsefesi; dini, astrolojik, kozmolojik, matematiksel ve coğrafyayla ilgili kavramların mistik bir karşımı olarak tanımlanmaktadır (Yan 1963).

Feng Shui felsefesinin temeli, insanla içinde bulunduğu mekan arasındaki enerji akışının dengelenmesidir. Bu felsefenin kültürel altyapısını ise, Çinlilerin dao (道) dedikleri birlikten ortaya çıkan (Taoizm'in sembolü olan) iki zıt kavramın uyum içerisinde yaşaması oluşturmaktadır: yin (karanlık, kadınsı ve tamamen boyun eğici) ve yang (aydınlık, erkeksi ve güçlü) zıt kavramlardır. Dünya bu iki zıt kavramı içeren beş materyalden oluşmaktadır ve insanlarda da bu özellikler vardır: ağaç, ateş, toprak, metal ve su. Bu elementlerin dengelenmesi hem insanlar hem de diğer sistemler (örneğin işletmeler) açısından chi (hayatın temeli) noktasına ulaşılması, bir başka deyişle optimal ya da mükemmel sonucun sağlanması için gereklidir (Yan 1963).

Feng shui'de tepeler, dağlar ve öbür yüksek alanlar yang enerjisini temsil etmektedir. Vadiler ırmaklar ve kaynaklar da yin'dir. Düz bir alanda çok fazla yin vardır. Sulak bitkisel alanları olmayan tepelik bir arazi de fazla yang'dır. Hoş, yuvarlak hatlı, sulak alanlarda ise yin ve yang dengelidir (Too 1997).

2.1. Feng-shui felsefesinin Tasarım İlkesi

Roszbach (1984) şöyle demektedir: Çin'de insan ile peyzaj arasında öyle büyümlü bir bağlantı gördüm ki, doğanın her hangi bir değişime olan tepkisi insan üzerinde yansımaktadır.

Bu, feng shui kavramı ve uygulaması M.Ö.3500 yıl önceki Çin geleneksel inancı olan Taoizm'e dayanır. Feng-shui'nin amacı gökyüzünden yeryüzüne, insandan doğaya birçok faktörün uyum içinde olmasını sağlamaktır. Böylelikle inşalara mutluluk ve pozitif enerji kazandırmaktır.

Tasarımı ilgilendiren farklı meslek disiplinlerinde iç mekan ya da dış mekan tasarımı olsun feng-shui'ün tasarım özelliklerini nasıl değerlendirdikleri farklı kaynaklarda ortaya konulmuştur. Bu çalışmalardan yola çıkarak, feng-shui'ün peyzaj tasarımı için tasarım ilkeleri aşağıdaki gibi geliştirilmiştir:

- ✓ Feng-shui bahçeleri doğallık ruhu taşır, bu yüzden doğal unsurlar göz önünde bulundurularak biçimlendirmek
- ✓ Zıtlıklar felsefesi olan yin-yang dengesini iyi dengelenmek.
- ✓ Güneş ışığından etkin yararlanmak.
- ✓ Tasarımda; tepecikler, yapısal materyaller, su öğeleri ve bitkisel materyalleri peyzaj tasarımının ana elemanları olarak değerlendirmek.

- ✓ Su yüzeyleri ile mekâna ses ve canlılık katmak.
- ✓ Bitkisel materyallerin renk, form, doku ve koku özelliklerinden faydalanmak ve mekâna pozitif, huzurlu, konforlu ve ferah bir nitelik kazandırmak.
- ✓ Tasarımda kullanılan malzeme ve biçimlerinde doğanın ruhunu aks ettirmek.

Geleneksel feng-shui yukarıda bahsettiğimiz gibi Çin'de 3500 yıl öncesine dayanan bir yaklaşım olup mekan seçimi ve yerleşiminde kullanılmıştır. Yan (1963)'e göre, Yeşil alanlar yaşam enerjisinin akışını sağlayan alanlardır. Su yüzeyleri ise sağlığı sembolize ederken yerleşim alanlarının önünden geçen su yüzeyleri feng-shui'nin önemli peyzaj elemanlarıdır. Su yüzeyleri ile birlikte yapay donatılardan köprü, pagoda, pavyon gibi yapısal öğelerde yardımcı bileşenler olarak değerlendirilmiştir. Çin'de bitkilerin hem sembolik hem de işlevsel özelliklerinden yararlanılmaktadır.

3. FENG-SHUI'NİN PEYZAJDA UYGULANMASI

Zıtlıklar felsefesi de denilen bu düşüncenin sembolünü Çin'de hemen hemen herkes bilir. Feng shui'de tepeler, dağlar ve öbür yüksek alanlar yang enerjisini temsil eder. Vadiler ırmaklar ve kaynaklar da yin'dir. Dümdüz bir toprakta çok fazla yin vardır. Sulak bitkisel alanları olmayan tepelik bir arazi de fazla yang'dır. Hoş, yuvarlak hatlı, sulak alanlar da yin ve yang dengelidir (Rossbach 1984). Dolayısıyla bir bahçede tepenin olduğu kadar düzlüklerin olması gerekir. Çin bahçeleri Fengshui ilkelerine göre tasarlanıp düzenlenmektedir. Çin'in 3500 yıllık konumlama ya da uyumlu yaşama sanatı Feng Shui'nin kelime anlamı, "rüzgâr - su"dur. Zaten bu iki güç Çinlilere göre, üzerinde yaşadığımız yeryüzünün eğimini, şeklini, topografyasını da belirlemektedir. Bu felsefenin basit açıklaması ise çevremizi bize en faydalı olacak biçimde, uyumlu biçimde düzenlemek şeklinde yapılmaktadır. Bunu yapabilmek için öncelikle bahçenin yönünü belirlemek gerekmektedir. Bahçenin Kuzey yönü kişinin toplumda duruşunu ve kişisel gücünü ifade etmektedir. Chen (2005) yön ile ilgili şöyle demektedir: Güney-doğu para ve zenginliktir. Batı sağlığı, Kuzey-doğu ise bilgi ve öğrenmeyi simgelemektedir. Kuzey yön bahçe sahibinin kariyeri ile ilgilidir. Kuzey-batı kılavuz ve yolculuk anlamındadır. Batı yönü çocuk, yaratıcılık demektir. Güney-batı evlilik ve aşkın yönüdür. Bu yönlerin yanı sıra çiçek tür ve renkleri de önemlidir. Çin bahçe düzenleme ilkelerine göre bahçede istenilen yere istenilen renkte çiçek dikilmesinde bir sakınca yoktur. Ancak belli bir bölgenin enerjisini tetiklemek istiyorsa, o zaman doğru yere doru çiçek dikmek gerekir. Bahçenin büyüklüğünün bir önemi yoktur. Hatta çiçek dikilen yer yalnızca bir pencere içi saksısı bile olabilir. Önemli olan doğru çiçeği dikip, sonradan ilgilenmektir. Çiçeklerin de kendine göre anlamı vardır. Örneğin, Gülhatmi üretkenliğin simgesidir. Fulya (jonquil) ve Nergis (narcissus), cömertliği simgeler. Lale (Tulipa gesnerana) aşkın sembolüdür.

4. SONUÇ

Feng-shui uygulamasında her şey bütünle uyum sağlamak üzere düzenlenir. Bütün öğelerin yeri ve işlevleri bellidir. Hem de Chi enerjisi ile etkileşim içindedir. Uyumun bozulmaması için Chi enerjisiyle birlikte hareket etmesi gerekir. Chi enerjisinin hızlı akıp gitmesi feng-shui tasarımını olumsuz etkiler. Bu yüzden mekanda feng-shui tasarımı planlarken chi enerjisi dolaşımının kesilmemesi doğru bitkinin doğru yerde yer alması gerekir. Kısacası feng-shui uygulaması yapılan mekan Chi enerjisinin her hareketinden yani mevsimlerden, gece ile gündüzün dönüşümünden etkilenmektedir.

Feng-shui sadece gizemli bir inanç değil, tasarımda fonksiyonel, estetik ve çekici görünüm sağlayan huzur dolu, konforlu, mutluluk veren, pozitif enerjiye sahip, amacına uygun sağlıklı mekanlar yaratmayı hedefleyen bir tasarım aracıdır. Feng-shui felsefesine göre tasarlanmış yeşil alanlar rastgele yerleştirilmemelidir. Aksine peyzaj elemanlarının ışık, renk, doku, koku, biçim ve ölçü bileşenlerinin olumlu, pozitif, estetik, sağlıklı çevre yaratmak amacı ile kullanılmalıdır.

KAYNAKLAR

Chen, C. Z. 2005. 园林情义(Yuanlin Qingyi). Jiang-su Wen-yi Yayınları, Jiangsu, Çin. ss: 306

Rossbach, S. 1984. Feng Shui. Rider, London.

Rossbach, Sarah, 2001. Feng Shui İle İç Mekân Dekorasyonu, Dharma Yayınları, İstanbul.

Too, L. 1997. The Complete Illustrated Guide to Feng Shui. Great Britain: Element Books Inc, Shaftesbury. Pp: 224

Yu, Kongjian, 1994. "Landscape into Places: Feng - Shui Model of Place Making and Some Cross-cultural Comparisons", Council of Educator's - in Landscape Architecture Annual Conference

Yan, L. C. 1963. A Feng Shui Model as a Location Index Annals of the Association of American Geographers. Wiley, 64/4, 23-45.

Zedung, Mao, 1966. Four Essays on Philosophy, Foreign Languages Press, Peking, Çev. N. Solukça, Teori ve Pratik, Sol Yayınları, 1978.